

Reforma školství se bez nových učebnic konat nebude

Prohlášení Koalice učebnicových nakladatelů ČR k financování učebnic prostřednictvím ONIV 25. 10. 2022

V posledních týdnech rezonuje v odborné veřejnosti téma financování potřeb škol z kapitoly ONIV. Kritika ředitelů základních škol poukazuje na drastické snížení ONIV (Ostatních neinvestičních výdajů) v letošním roce, které znamenalo v mnohých případech úplné vyčerpání této rozpočtové položky pouhým vyplácením nemocenské nemocným učitelům již v prvním pololetí (viz přílohy 2 až 4) letošního roku. Školy tak nemohly nakoupit na začátku školního roku nové učebnice, nemohly zaplatit výuku plavání atd.

Vyčerpání rozpočtů škol na ONIV úhradou zákonem stanovené náhrady v případě nemoci vyučujících není jen záležitostí letošního roku a období covidové pandemie, ale nastává každým rokem, neboť chřipkové epidemie se ve školách objevují stejně pravidelně jako samotný školní rok. Stále více se ale ukazuje, že míchání zákonem stanovených povinných plateb typu „personální náklady“, jako je např. úhrada nemocenské nebo pojištění zaměstnanců škol, v jedné rozpočtové kapitole (ONIV) s dalšími platbami, které jsou ovšem také důležité pro provoz škol, ale ještě důležitější pro řádné vzdělávání našich dětí, je nejen účetně nelogické a netransparentní, ale způsobuje vzdělávacímu systému dlouhodobé škody.

Nikde ve vyspělých západních zemích neplatí úměra: Čím více nemocných učitelů, tím méně moderních učebnic v rukou žáků, tím méně průběžného vzdělávání učitelů (z ONIV se hradí např. také DVPP – další vzdělávání učitelů), tím méně výuky plavání apod.

Pokud ve vyspělých zemích vláda chce, aby měly všechny děti bez rozdílu moderní učebnice odpovídající požadavkům kurikula, vydá na ně každý rok tolik finančních prostředků, kolik je potřeba pro jejich obnovu, nezávisle na tom, kolik je v daném roce nemocných učitelů.

Z pohledu kvality vzdělávání nedává žádný smysl, aby vedení škol řešilo „Sofinu volbu“ – buď vyměníme zastaralé učebnice za moderní, ale na akreditovaný seminář např. s autory učebnic již škole nezbudou prostředky, nebo využijeme zbývající ONIV na vzdělávání učitelů o nové metodě, ale budeme muset ještě rok, dva nebo tři používat již patnáct let starou učebnici.

Extrémním případem je probíhající školní rok. Vzhledem k tomu, že byl rozpočet ONIV na kalendářní rok 2022 v řadě škol spotřebován do zahájení školního roku 2022/2023 zcela nebo téměř zcela na úhradu nemocenské, nedošlo v mnoha případech k pořízení vůbec žádných učebnic. Dle našich zjištění tak průměrné stáří učebnic letos přesáhlo již 10 let.

Extrémnost letošního podzimu je zřejmá z konkrétních zářijových objednávek škol. Ty se v mnoha případech rozhodly místo objednání třídních sad nových učebnic doobjednat několik chybějících kusů k učebnicím, které si pořídily před 15 až 20 roky. Takto staré „náhradní díly“ ke starým sadám samozřejmě není možné školám dodat, neboť učebnice mezitím vyšly již v aktualizovaných vydáních.

Předpokládáme, že vysokoškolsky vzdělaný učitel nechce o své vlastní vůli při výuce používat 20 let staré učebnice, a je tedy k tomu nějakým způsobem, v aktuálním případě nedostatkem finančních prostředků na pořízení učebnic ze strany státu, nucen.

Koalice učebnicových nakladatelů tak nejen podporuje požadavky organizací sdružujících učitele nebo ředitele škol na **zvýšení rozpočtu finančních prostředků v kapitole ONIV pro tento i příští rok**, ale zároveň zdůrazňuje nutnost **provést systémové změny ve financování vzdělávání z rozpočtu ONIV**. Současná struktura je pozůstatkem svévolných manipulací v minulosti a neumožňuje transparentní financování potřeb škol, v první řadě co se učebnic týče.

Bez systematického financování učebnic i dalšího vzdělávání učitelů nemůže uspět implementace nových RVP a nelze dosáhnout jejich cílů, především snížení rozdílů ve vzdělávání mezi dětmi v rámci celé ČR. Současný systém financování ONIV jde navíc zcela proti tomu, co představitelé ministerstva školství veřejně proklamují – řídit vzdělávání na „evidence-based“ principech. Současný způsob neumožňuje státu zjišťovat, kolik financí školy spotřebovávají na úhradu důležitých položek, jako je další vzdělávání pedagogů nebo na úhradu učebnic, z čehož logicky vyplývá, že nelze ani zjišťovat efektivnost těchto výdajů a jejich reálný vliv na úroveň vzdělávání.

Koalice učebnicových nakladatelů ČR proto navrhuje tyto systémové změny:

1. náhradu za dočasnou pracovní neschopnost účetně vyčlenit z ONIV a začlenit ji do personálních nákladů,
2. finanční prostředky na pořízení školních pomůcek a učebnic dle § 27 Školského zákona účetně vyčlenit z ONIV, resp. zřídit samostatně plánovaný a sledovaný podúčet, účelově vázaný pouze na pořízení učebních pomůcek (jinými slovy: zamezit střetu zájmů s dalšími položkami financovanými z ONIV),
3. zvýšit prostředky na učebnice a pomůcky, aby byla zajištěna jejich skutečná pravidelná obnova a maximální dobu amortizace (ideálně 1 rok, max. 4 roky) nejlépe doplnit do § 27 Školského zákona.

Stručný komentář k bodu 1

Jsmo si jisti tím, že pokud nějaký ministr školství (zde exministr školství Liška) v minulosti rozhodl, že úhrada nemocenské bude přesunuta z personálních nákladů do ONIV, může ji jiný ministr školství přesunout opět tam, kam dle účetní logiky i pouhého zdravého rozumu správně patří.

Komentář k bodům 2 a 3

Oddělené financování učebnic

Za příklad lze použít **financování učebnic v Rakousku** (*příloha č. 5*).

Financování učebnic nespadá v Rakousku pod ministerstvo pro vzdělávání, vědu a výzkum, ale přímo pod spolkové kancléřství, do odboru VI, který se věnuje podpoře rodin a mládeže.

Důvodem vydělení financování učebnic z běžné agendy ministerstva školství byla zejména rozpočtová opatření, která dříve vedla v rámci vládních škrtů i k omezování nákupu učebnic ve školách. V roce 1972 proto došlo napříč všemi politickými stranami ke společné dohodě, nazvané „Das österreichische Schulbuchaktion“. Tato dohoda umožňuje každoroční pořízení nových tištěných učebnic ze státních prostředků všem žákům pro všechny předměty na všech třech stupních vzdělávací soustavy.

Na jejím základě dostane každým rokem přibližně 1,1 miliónu mladých Rakušanů téměř 9 miliónů nových učebnic. Do nich si mohou cokoliv vpisovat, vlepovat, kreslit či se k jejich obsahu později kdykoliv vracet. Učebnice se tak v Rakousku stávají skutečným individuálním pracovním nástrojem žáka – pracovní učebnicí, což kromě dalších výhod usnadňuje i zavádění inovativních metod výuky.

Přestože byly a jsou v řadě rakouských domácností vedeny diskuze o tom, zda není každoroční obměna učebnic plýtváním erárem, je i z již padesátiletého trvání zřejmé, že výhody převyšují jiná, na první pohled pro státní pokladnu úspornější řešení. Rakouským občanům se financování učebnic pod heslem „Investition in die Bildung und Entlastung für die Familie“ (Investice do vzdělávání a snížení zatížení rodin) zřejmě dlouhodobě vyplácí.

U nás někdy prosazovaný liberální názor, že by učebnice stát neměl hradit vůbec, který např. vedl od roku 1993 k ukončení státního financování učebnic na našich středních školách, je velmi diskutabilní. V odborné literatuře není nikde doloženo, že by financování učebnic pouze z privátních zdrojů přinášelo jakýkoli efekt v podobě zlepšení vzdělávání dětí. Pokud bychom vzali za příklad sousední Rakousko nebo u nás velmi často citovaný vzor pro kvalitní vzdělávání **Finsko**, jsou v těchto zemích privátní výdaje na vzdělávání naopak relativně mnohem menší než u nás (*viz příloha č. 6*).

Z finského přístupu ke vzdělávání se zdá, že silná supervize státu nad kvalitou vzdělávání bez rozdílu regionu a sociálního statusu vede ke snížení rozdílu vzdělání dosaženého mezi žáky s různým sociálním statutem a zároveň ke zvýšení celkové úrovně vzdělávání. Finský vzdělávací model však nezahrnuje jen intenzivní podporu učitele, ale i masivní státní financování moderních učebnic, tištěných i digitálních (viz příloha č. 7). Celkové výdaje na vzdělávací pomůcky na jednoho žáka jsou ve Finsku **16 ×** (!) vyšší než u nás. V případě inspirace zahraničními vzory vzdělávání bychom se tedy na ně měli dívat komplexně a nevybírat jen části, které se zrovna hodí.

V **Dánsku** stát financuje učebnice žákům základních škol každým rokem částkou 70 eur na žáka na prvním stupni a 100 eur v sekundární škole. Školy si samy rozhodují o tom, zda nakoupí žákům učebnice tištěné či elektronické. I proto, že stát ve spolupráci se zřizovateli škol zajistil masivní vybavení škol prostředky ICT včetně vysoké úrovně konektivity umožňující výuku 1:1 (jedno PC na jednoho žáka), nakupují v současnosti školy učebnice již ze 75 % v digitální formě. Ty pak mohou být ze strany nakladatelů pro potřeby výuky neustále aktualizovány.

U nás praktikovaný přístup, kdy jsou pracovní sešity a další pracovní materiály žáků (ale v mnoha případech i učebnice, např. pro výuku cizích jazyků) hrazeny ze strany rodičů, vede reálně buď k diskriminaci žáků z ekonomicky slabých rodin, nebo k postižení části žáků třídy, neboť na základě sociálních ohledů se učitelé brání doporučit nákup vhodné moderní učebnice či pracovních materiálů v situaci, kdy by na ně neměli prostředky všichni žáci ve třídě. Jakkoli je na jedné straně sociální ohled pedagogů pochopitelný, vede na druhé straně k absurdnímu efektu „nivelizace směrem ke dnu“, který jde naprosto proti proklamované podpoře využití individuálních schopností a potenciálu každého dítěte.

Maximální délka amortizace učebnic

Pokud vezmeme na vědomí, že moderní učebnice není kompendium znalostí či jiný podobný přehled probírané látky, nýbrž komplexní vzdělávací prostředí, zahrnující tištěnou i elektronickou formu, které žáka vede v rámci zvolené metody k činnostnímu učení nebo samostatné badatelské práci, kde její typickou podobou je pracovní učebnice s funkcí portfolia žáka, pak celkem lehce dovodíme, že takové pracovní prostředí nemůže být staré 15 let, ale musí být v každém školním roce aktuální. V době, kdy má každý žák prostřednictvím internetu a svého mobilního telefonu přístup k nejmodernějším poznatkům z celého světa kdekoliv a kdykoliv, přičemž je schopen poznatky čerpat již na základní škole i z jiných zdrojů než českých, je používání zastaralých učebnic pro výuku naprosto kontraproduktivní.

Ve vyspělých evropských zemích nebývá amortizace učebnic zpravidla delší než čtyři roky (např. Německo, Dánsko), přičemž ve zmiňovaném Rakousku dochází k obnově učebnic každým rokem. Pozorný čtenář (je jedno, zda rodič či politik) si tak sám může porovnat tristní situaci u nás, kdy průměrná obnova učebnic na základních školách přesahuje 10 let (s výjimkou prvních ročníků) a na středních školách stát nefinancuje učebnice vůbec.

Závěr

To, jestli budou mít naše děti učebnice každý rok nové, nebo se budou obnovovat povinně nejpozději po čtyřech letech, nebo jestli budeme realizovat plánovanou velkou reformu školství od školního roku 2024/2025 za pomoci učebnic starých 20 let, **není ekonomické, ale především politické rozhodnutí.**

Přesné výdaje státu na učebnice naše ministerstvo školství nezná. Dokonce samo prohlašuje, že je ani znát nechce, neboť jsou součástí velkého balíku položek s názvem ONIV, o kterém rozhodují školy dle svého vlastního uvážení.

Pokud bychom vzali údaje za rok 2019, tedy poslední předcovidový rok, a učinili předpoklad, že z celkových cca 1,65 mld. korun na ONIV činily výdaje státu na učebnice přibližně 25 %, tj. maximálně 400 mil. korun (10 % se navíc státu vrátí na DPH), a mzdy učitelů v daném roce činily 125,8 mld. korun, tvořily by výdaje na učebnice jen 0,31 % státních výdajů na regionální školství. To znamená, že i v případě zdvojnásobení či ztrojnásobení výdajů státu na učebnice a urychlení jejich amortizace na nejvýše 4 roky jsme pořád v řádu promile ročních státních výdajů na regionální vzdělávání.

Dokonce v případě, že bychom připočetli i další veřejné výdaje na provoz škol ze strany zřizovatelů, bez nichž se výuka realizovat nedá, stály by moderní učebnice v rukou všech našich dětí řádově tisíce celkových výdajů na vzdělávání. A to je v zásadě to, o čem tu běží. Zda budeme nadále setrávat v nefungujícím systému financování učebnic z ONIV, který ve svých důsledcích kvalitnímu vzdělávání dokonce škodí, nebo se poučíme ze zemí, kde to funguje, a příslušnou změnu co nejrychleji uděláme.

Pokud zůstaneme u stávající formy financování učebnic, které se bude i v budoucnu stále křížit s dalším vzděláváním pedagogů, s úhradou nemocenského a s dalšími nákladovými položkami v rámci ONIV, potrvá (velmi optimisticky) reálné zavedení učebnic s adekvátně novým obsahem podle revidovaných RVP do výuky ve školách minimálně 15, ale spíše až 20 let.

Za Koalici učebnicových nakladatelů (pořadí dle abecedy):

Didaktis, s.r.o.

INFORMATORIUM spol. s r. o.

Kartografie PRAHA, a. s.

Klett nakladatelství s. r. o.

Nakladatelství ALTER, s. r. o.

Nakladatelství České geografické společnosti, s. r. o.

Nakladatelství Fraus, s. r. o.

NOVÁ ŠKOLA, s. r. o.

PRODOS spol. s r. o.

PROMETHEUS, spol. s r. o.

SPN – pedagogické nakladatelství, a. s. / Fortuna

Koalice učebnicových nakladatelů je nezapsané sdružení nezávislých privátních učebnicových nakladatelů, zastupujících přes 80% českého učebnicového trhu. Hlavním cílem koalice je kultivace veřejného školního i mimoškolního vzdělávání za použití profesionálně vyvíjených vzdělávacích materiálů.

<http://www.koaliceucebnicovychnakladatelu.cz>

kontakt: Ing. Jiří Fraus, koalice@koaliceun.cz

Stručné shrnutí hlavních výhod státem financované pravidelné obnovy učebnic pro všechny zainteresované skupiny

Benefity pro žáky

- **Atraktivní a v každém okamžiku aktuální vzdělávací prostředí**, které ob stojí i v konkurenci internetových zdrojů a sociálních sítí.
- Přejít od po generace děděných „přehledů látky“ k **pracovním učebnicím**, umožňujícím individuální práci dětí a vlastní evaluaci vzdělávacího pokroku.
- Žák má **komplexní vzdělávací obsah kdekoli a kdykoli** ho potřebuje.
- Certifikovaná učebnice je stabilním **odborně kvalitním vzdělávacím rámcem** ve vzdělávání konkrétního žáka i ve chvíli, kdy vzdělávání není zajištěno z různých důvodů kvalifikovaným vyučujícím.
Zde nejde o hypotetický případ – v některých okresech je výuka na ZŠ u některých předmětů zajišťována i ve více než 50% neaprobovanými učiteli (viz příloha č. 8).

Benefity pro učitele

- Učitel si volí učebnice pouze na základě svého **vlastního odborného uvážení**. Není tedy omezen vazbami na jiné výdaje školy ani potřebou sociálních ohledů na ekonomický status rodičů žáků.
- Učitel může **flexibilně měnit** vzdělávací metody především podle potřeb žáků, ne na základě fyzické amortizace učebnice.
- Učitel není nucen sám ve volném čase připravovat materiály pro výuku, protože je za něj a pro něj efektivně vyvinuli a vyrobili v profesionální kvalitě jiní, a může svůj pracovní čas plně věnovat tomu, co je proklamováno: optimalizaci a **individualizaci výuky**.

Benefity pro rodiče

- Používání pracovních učebnic a portfolia umožňuje **efektivní průběžné a individuální sledování vzdělávacích pokroků** dětí.
- Zcela **transparentní prorodinná politika** – každý rodič přesně ví, na co mají jeho děti z jeho daní nárok.

Benefity pro stát

- **Rovný přístup k moderním učebnicím pro všechny děti**: Ačkoliv stát garantuje všem učitelům stejnou mzdu, je kvalita výuky (objektivně zjištěitelná) různá nejen ve srovnání regionů, ve srovnání škol ve městech s menšími obcemi, ale je dokonce velmi rozdílná

Příloha č. 1/2

i v jednotlivých školách u paralelních tříd. V případě reálné dostupnosti učebnic, státem certifikovaných (schválených) pro aktuální kurikulum, drží v ruce stejně kvalitní vzdělávací nástroj každý žák bez ohledu na region, velikost školy či sociální status.

- **Stát se stane pro privátní sektor předvídatelný:** Dlouhodobě udržitelná předvídatelnost je základní podmínkou pro dostatečně vysoké soukromé investice do vývoje moderních učebnic, které mají dlouhou ekonomickou návratnost. U nových metod trvá vývoj soustavy učebnic pro jeden předmět a vzdělávací stupeň nejméně pět až sedm let, návratnost investice je tedy logicky ještě delší.
- **Stát nenese žádná rizika:** Peníze na vývoj a výrobu učebnice nevynakládá stát přímo, ale finanční prostředky poskytuje školám. Školy si samy na volném trhu vybírají jen to, co jim v jejich konkrétních podmínkách vyhovuje. Náklady na neúspěšný vývoj i na vše, co se neprodá, jsou rizika soukromého sektoru, který se musí snažit v maximální míře uspokojit školy jako své zákazníky kvalitou i přijatelnou cenou.
- Na rozdíl od ad hoc jednorázového vývoje učebnic na základě státních grantů se soukromý sektor ve svém vlastním zájmu a za své prostředky stará o **dlouhodobou udržitelnost** vývoje pokrokových vzdělávacích metod a z nich odvozených učebnic.

Příloha č. 2/

Učitelské noviny 34/2022 z 11. 10. 2022

(poznámka: několikastránkové PDF, tj. přiložen samostatný soubor s číslem 2 na začátku názvu)

Pedagogická komora

– výzva poslancům dodatečně zvýšit úroveň ONIV na úroveň ONIV v roce 2021

<https://www.pedagogicka-komora.cz/2022/03/pedagogicka-komora-podporuje-poslanecke.html>

PEDAGOGICKÁ KOMORA

Hledíme, co nás spojuje. Potřebujeme více svobody, důvěry a spolupráce. Ukažme, že se dokážeme domluvit. MŠ, ZŠ, SŠ, VOŠ, VŠ, ZUŠ... Učitelé, ředitelé, speciální pedagogové, vychovatelé, asistenti... Školy státní, soukromé, církevní... Spolek Pedagogická komora, z. s., má 3.000 členů. Naše facebookové skupiny sdružují 40.000 diskutujících. Usilujeme o lepší postavení pedagogů ve společnosti. Členství v Pedagogické komoře je nejefektivnější cesta k prosazení pozitivních změn ve školství.

ČTVRTEK 10. BŘEZNA 2022

Pedagogická komora podporuje poslancecké pozměňovací návrhy navyšující finance pro školství

Aktuální verze zákona o státním rozpočtu ČR na rok 2022 počítá s nižšími výdaji na regionální školství o 3,8 miliardy korun oproti návrhu, který připravila minulá vláda. Důsledkem škrťů bude řada negativních dopadů do rozpočtů škol. Proto vedení spolku Pedagogická komora oceňuje všechny poslancecké pozměňovací návrhy, které dodatečně navyšují kapitolu 333 MŠMT, a podporuje jejich schválení ve třetím čtení, které proběhne ve čtvrtek 10. března 2022.

„Investice do vzdělávání se v budoucnu mnohonásobně zúročí, je to nejefektivnější způsob použití finančních prostředků, proto není rozumné šetřit právě na školství,“ říká Radek Sárkózi, prezident Pedagogické komory.

Normativ podle § 161 odst. 1 písm. e) (ONIV) na 1 dítě, žáka v/ve:	ONIV celkem v Kč
mateřské školy v běžné třídě	700
mateřské školy ve třídě zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona	1 250
přípravné třídy základní školy	900
přípravném stupni základní školy speciální	1 700
1. stupni základní školy tvořené pouze třídami 1. stupně v běžné třídě	3 000
1. stupni základní školy s třídami 2. stupně v běžné třídě	2 800
2. stupni základní školy v běžné třídě	1 600
1. stupni základní školy ve třídě zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona	3 500
2. stupni základní školy ve třídě zřízené podle § 16 odst. 9 školského zákona	2 300
základní škole speciální	3 000

PEDAGOGICKÁ KOMORA, Z. S.

PEDAGOGICKÁ KOMORA
hlas rozumu ve vzdělávání

NAJÍT

STRÁNKY

- [Kontakty a medailonky](#)
- [Úspěchy spolku v roce 2017/2018](#)
- [Příhláška](#)
- [Benefity pro členy spolku](#)
- [Stanovy](#)
- [Podmínky členství](#)
- [Platba členských příspěvků a registračního poplatku + dary](#)
- [Naše koncepce](#)
- [Co děláme](#)
- [Jak se zapojit](#)
- [Spolupracujeme s...](#)
- [Anketa mezi členy spolku](#)
- [O čem jsme hlasovali](#)

Asociace ředitelů základních škol

– prohlášení na portálu pedagogicke.info a tisková zpráva

<http://www.pedagogicke.info/2022/09/arsz-cr-problematicke-cerpani.html>

SEP
16

ARŽŠ ČR: Problematické čerpání prostředků z ONIV v kalendářním roce 2022

Asociace ředitelů základních škol ČR považuje vzhledem k současné situaci ve financování rozpočtu škol regionálního školství za nezbytné bezodkladné řešení následujících problémů.

- ARŽŠ ČR upozorňuje, že školy nemají v letošním roce dostatek prostředků v oblasti ostatních neinvestičních výdajů (ONIV), z nichž jsou hrazeny např. učební pomůcky, učebnice, výuka plavání, další vzdělávání pedagogických pracovníků, nemocenské dávky (dále jen nemocenská) a další. Hlavním důvodem je snížení této kapitoly o 30 % oproti předchozímu roku a dále výrazný nárůst proplácení nemocenské. Přesun potřebných financí z prostředků na platy považujeme za velmi nevhodné řešení. Tento postup popírá deklarovaný nárůst platů pedagogů a školy to vede k zastavení nákupu pomůcek, či přenášení plateb na jiné subjekty (například platby za plavání na rodiče nebo zřizovatele apod.).
- Při plánování rozpočtu školství v následujícím období požadujeme zohlednit současný nárůst cen učebnic, učebních pomůcek a nákladů na další vzdělávání. Z tohoto důvodu požaduje ARŽŠ ČR navrácení výše ONIV pro rok 2023 nejméně na úroveň roku 2021
- Dále ARŽŠ ČR navrhuje projednat možnost vynětí čerpání nemocenské z ONIV a přesun této položky do jiné kapitoly rozpočtu.
- Pro řádné hospodaření s finančními prostředky požadujeme umožnit školám poslední převody v rámci rozpočtu ještě ke konci kalendářního roku, a to alespoň v měsíci listopadu nebo ještě v prosinci daného roku.

1. Kde % z prostředků ONIV jdu čerpat na nemocenskou za 1 pololetí roku 2022 (včetně čísel)

<https://www.asociacezs.cz/o-nas/aktuality/tiskova-zprava-ze-dne-1592022-oniv-75cs.html>

▶▶▶▶▶

TISKOVÁ ZPRÁVA

ASOCIACE ŘEDITELŮ ZÁKLADNÍCH ŠKOL ČR
POVAŽUJE VZHEDEM K SOUČASNÉ SITUACI VE FINANCOVÁNÍ
ROZPOČTU ŠKOL REGIONÁLNÍHO ŠKOLSTVÍ ZA NEZBYTNÉ
BEZODKLADNÉ ŘEŠENÍ NÁSLEDUJÍCÍCH PROBLÉMŮ

15. září 2022

- ARŽŠ ČR upozorňuje, že školy nemají v letošním roce dostatek prostředků v oblasti ostatních neinvestičních výdajů (ONIV), z nichž jsou hrazeny např. učební pomůcky, učebnice, výuka plavání, další vzdělávání pedagogických pracovníků, nemocenské dávky (dále jen nemocenská) a další. Hlavním důvodem je snížení této kapitoly o 30 % oproti předchozímu roku a dále výrazný nárůst proplácení nemocenské. Přesun potřebných financí z prostředků na platy považujeme za velmi nevhodné řešení. Tento postup popírá deklarovaný nárůst platů pedagogů a školy to vede k zastavení nákupu pomůcek, či přenášení plateb na jiné subjekty (například platby za plavání na rodiče nebo zřizovatele apod.).
- Při plánování rozpočtu školství v následujícím období požadujeme zohlednit současný nárůst cen učebnic, učebních pomůcek a nákladů na další vzdělávání. Z tohoto důvodu požaduje ARŽŠ ČR navrácení výše ONIV pro rok 2023 nejméně na úroveň roku 2021.
- Dále ARŽŠ ČR navrhuje projednat možnost vynětí čerpání nemocenské z ONIV a přesun této položky do jiné kapitoly rozpočtu.
- Pro řádné hospodaření s finančními prostředky požadujeme umožnit školám poslední převody v rámci rozpočtu ještě ke konci kalendářního roku, a to alespoň v měsíci listopadu nebo ještě v prosinci daného roku.

Asociace ředitelů základních škol České republiky - ARŽŠ ČR

- klademe si za cíl propojovat profesní problematiku školského managementu s problematikou pedagogů z terénu
- hájíme zájmy 4 500 základních škol v ČR
- ARŽŠ je aktivním členem Unie školských asociací ČR (CZESHA) a podílí se na modelování systému vzdělávání od předškolního až po maturitní či vyšší odborné vzdělání

Financování učebnic v Rakousku

Zdroj:

https://www.schulbuchaktion.at/sba_downloads/sba2022/Limit-Information_2022_23.pdf

§ 1. (1) Die Höchstbeträge für die Durchschnittskosten pro Schüler/in betragen in den jeweiligen Schulformen:

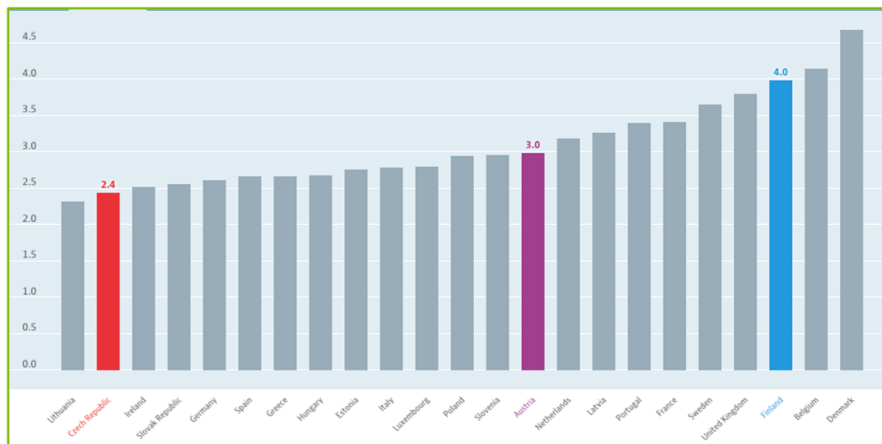
Profil	Bezeichnung	1	2	3
		Schulform-Grundlimit in €	Religions-bzw. Ethik-Limit in €	Digital-Limit in €
100	Volksschulen – Grundschulen	50,00	8,18	-
100	Vorschulstufe	22,80	-	-
100	Sonderschulen	75,00	8,18	-
300	Mittelschulen	105,00	14,00	16,00
400	Polytechnische Schulen	114,00	11,00	8,00
1000	Allgemeinbildende höhere Schulen – Unterstufe	105,00	14,00	16,00
1100	Allgemeinbildende höhere Schulen – Oberstufe (Gymnasien, Realgymnasien, Oberstufenrealgymnasien)	190,00	17,50	8,00
2000	Berufsbildende Pflichtschulen			
	Fachbereich Elektrotechnik u. Elektronik, kaufmännischer Bereich sowie die Bereiche Metall	60,00	5,40	5,00
	alle anderen Fachbereiche	52,00	5,40	5,00
3100	Mittlere technische, gewerbliche und kunstgewerbliche Lehranstalten	95,00	12,90	8,00
3600	Mittlere kaufmännische Lehranstalten	155,00	13,40	8,00
3710	Mittlere Lehranstalten für Humanberufe (1- und 2-jährig)	115,00	12,90	8,00
3730	Mittlere Lehranstalten für Humanberufe (3- und mehrjährig; außer FW)	130,00	12,90	8,00
3730	Dreijährige Fachschulen für wirtschaftliche Berufe (FW)	165,00	12,90	8,00
4100	Höhere technische und gewerbliche Lehranstalten	180,00	15,80	8,00
4600	Höhere kaufmännische Lehranstalten	195,00	15,80	8,00
4600	Handelsakademien für Berufstätige	180,00	15,80	8,00
4600	Kaufmännische Kollegs	170,00	15,80	8,00
4600	Aufbaulehrgänge an Handelsakademien	175,00	15,80	8,00
4710	Höhere Lehranstalten für wirtschaftliche Berufe	195,00	15,80	8,00
4710	Kollegs für wirtschaftliche Berufe	170,00	15,80	8,00
4710	Aufbaulehrgänge an Höheren Lehranstalten für wirtschaftliche Berufe	177,00	15,80	8,00
4720	Höhere Lehranstalten für Mode und Bekleidungstechnik, Höhere Lehranstalten für Kunstgewerbe	160,00	15,80	8,00
4730	Höhere Lehranstalten für Tourismus	180,00	15,80	8,00
4730	Aufbaulehrgänge an höheren Lehranstalten für Tourismus	167,00	15,80	8,00
4730	Kollegs für Tourismus	160,00	15,80	8,00
5120	Bildungsanstalten für Elementarpädagogik	160,00	15,80	8,00
5120	Bildungsanstalten für Elementarpädagogik - Hortpädagogik	168,00	15,80	8,00
5120	Fachschulen für pädagogische Assistenzberufe	155,00	13,70	8,00
5120	Kollegs für Elementarpädagogik	150,00	15,80	8,00
5130	Bildungsanstalten für Sozialpädagogik	160,00	15,80	8,00
5130	Kollegs für Sozialpädagogik	150,00	15,80	8,00
6100	Land- und forstwirtschaftliche Berufsschulen	65,00	5,40	5,00
6100	Land- und forstwirtschaftliche Fachschulen	125,00	12,90	8,00
6200	Höhere land- und forstwirtschaftliche Lehranstalten	155,00	15,80	8,00

V Rakousku jsou výdaje státu na pořízení učebnic nastaveny tak, aby umožňovaly každoroční stoprocentní amortizaci všech učebnic na základních i středních školách. Průměrná amortizace učebnic na základních školách u nás aktuálně přesahuje 10 let.

Propastný rozdíl je zřejmý u středoškolských učebnic. Ty musí u nás pro své děti nakupovat rodiče, což je v rámci vyspělých evropských zemí naprostá výjimka. Díky státnímu financování učebnic v Rakousku mohou využívat zejména střední odborné školy široké portfolio moderních učebnic pro všechny myslitelné obory i řemesla.

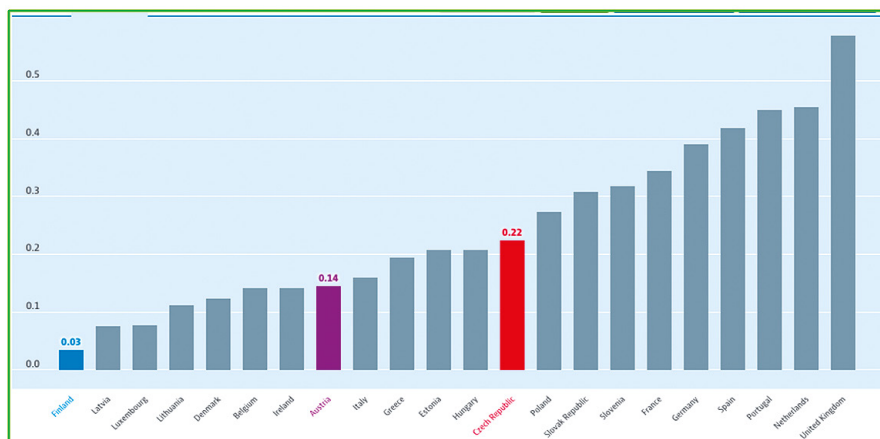
Srovnání výdajů na vzdělávání v Rakousku, Finsku a ČR

Public spending on education (in % of GDP) non-tertiary

OECD (2019), Public spending on education (indicator). doi: 10.1787/f99b45d0-en (Accessed on 06 November 2019)

Private spending on education (in % of GDP) non-tertiary

OECD (2019), Private spending on education (indicator). doi: 10.1787/6e70bede-en (Accessed on 06 November 2019)

Finský model vzdělávání je v odborných pedagogických kruzích i veřejně často prezentován jako vzor pro změny, které by měly nastat v našem vzdělávacím systému. Jako příklad hodný následování by tedy pro nás mohl být i jejich model financování učebnic, který je nedílnou součástí jejich dlouhodobé vzdělávací politiky.

Vzdělávání je velmi složitý a komplexní systém. Právě komplexnost je jedním z důležitých hledisek, na které bychom neměli zapomínat, pokud se budeme dobrými zahraničními příklady inspirovat. Již při pohledu na celkové výdaje na primární a sekundární vzdělávání zjistíme, že státní výdaje Finska byly např. v roce 2019 téměř dvojnásobné oproti našim (4 % z HDP oproti našim 2,4 %), v případě Rakouska byly vyšší oproti našim o 25 % (3 % vs. 2,4 %).

Komplexnost pohledu dotváří ale i výdaje rodičů, neboť ty jsou v případě Finska naopak zdaleka nejnižší ze všech zemí. Relativně vyšší soukromé výdaje u nás mohou být způsobeny např. právě výdaji rodičů na školní pomůcky, které jsou u nás relativně mnohem vyšší než ve Finsku nebo třeba Rakousku, kde drtivou většinu školních pomůcek a učebnic hradí stát. Jakkoli to nelze zcela zobecnit, z příkladů výdajů na vzdělávání v uvedených dvou zemích by se dala dovodit nepřímá úměra – čím jsou vyšší výdaje na vzdělávání ze strany státu, tím mohou být nižší výdaje rodičů.

Financování učebnic ve Finsku

Zdroj:

Otava Publishing (<https://otava.fi/in-english/>)

	2013	2014	2015		2016		2017		2018		
		%		%		%		%		%	
grades 1-9 TOTAL	56 770	55 879	-1,6	53 830	-3,7	61 194	13,7	69 342	13,3	73 038	5,3
Printed books	53 757	52 633	-2,1	50 632	-3,8	57 204	13	63 939	11,8	66 194	3,5
Digital publications	3 012	3 246	7,7	3 198	-1,5	3 990	24,8	5 403	35,4	6 844	26,7
High school materials TOTAL	18 649	17 527	-6	15 509	-11,5	21 863	41	25 341	15,9	27 355	7,9
Printed books	18 323	17 150	-6,4	15 131	-11,8	20 666	36,6	22 169	7,3	22 052	-0,5
Digital publications	326	376	15,2	378	0,5	1 196	216,2	3 172	165,1	5 302	67,2
Other materials total, includin vocational ed TOTAL	12 561	11 651	-7,2	11 397	-2,2	9 605	-15,7	10 485	9,2	9 152	-12,7
Printed books	12 213	11 254	-7,9	10 832	-3,7	9 040	-16,5	9 457	4,6	8 488	-10,3
Digital publications	347	397	14,1	565	42,3	565	0,1	1 027	81,8	664	-35,4
Materials total	88 073	85 593	-2,8	80 763	-5,6	92 781	14,9	105 176	13,4	109 647	4,3
Printed books	84 382	81 576	-3,3	76 608	-6,1	87 002	13,6	95 566	9,8	96 834	1,3
Digital publications	3 691	4 017	8,8	4 154	3,4	5 779	39,1	9 609	66,3	12 813	33,3

Pro Fíny je vzdělávání nejen vládní program, ale celospolečenská priorita. A protože vzdělávání vnímají komplexně, jsou i jejich státní výdaje na učebnice v přepočtu na jednoho žáka jedny z nejvyšších v rámci všech zemí OECD. Celkové výdaje státu na učebnice jsou uvedeny v tabulce výše. Celkové absolutní výdaje na tištěné učebnice v roce 2022 zhruba odpovídají údajům z roku 2018. Z přehledu státních výdajů jsou zřetelné některé důležité aspekty.

V první řadě je to pohled na celkovou výši výdajů. Výdaje na učebnice na prvním a druhém stupni činily celkem 1,775 mld. korun (144 euro na žáka), což je v přepočtu na jednoho žáka přibližně 9 × více než u nás (u nás je odhad 285 korun na žáka). Ještě větší kontrast je samozřejmě na třetím stupni, kde finský stát poskytl žákům třech ročníků třetího stupně učebnice v hodnotě 650 mil. korun, přičemž u nás učebnice žákům středních škol stát vůbec neposkytuje (úhrada učebnic z ONIV pro 10 % žáků je v zásadě nesmyslná z pedagogických, administrativních i jiných důvodů). Pokud bychom tedy přepočítali celkové výdaje v obou zemích na učebnice pro regionální školství, vydávají Finové na jednoho žáka 14 × více než náš stát.

Druhým, pro nové způsoby vzdělávání extrémně důležitým rysem je to, že stát financuje žákům systematicky jak tištěný, tak elektronický vzdělávací obsah. Ten tvořil v roce 2018 již 11,7 % z celkových výdajů na učebnice. Pokud bychom tedy započítali i digitální učebnice, investuje finský stát do tištěných i digitálních učebnic 16 × víc než my. Finové se v rozvoji digitálního vzdělávání spoléhají především na vlastní pravidelné, pro školy dlouhodobě plánovatelné státní výdaje, ne na (u nás často chaotické) financování z ad hoc administrovaných evropských či jiných fondů.

Třetím aspektem je to, že školy mohou s rozpočtem na učebnice pracovat relativně volně a mohou některé tištěné učebnice podle svého uvážení půjčovat žákům i po více let (většinou maximálně čtyři roky), ale na druhé straně mohou nakupovat žákům i pracovní učebnice a činnostní pracovní sešity, které žákům po skončení školního roku zůstávají pro další vzdělávání.

Čtvrtým, na první pohled zřetelným aspektem v kontrastu s meziročním (ne)růstem našich ONIV, je dynamika vývoje výdajů na učebnice mezi léty 2013 až 2018.

Pátým, možná asi nejdůležitějším aspektem je to, že financování učebnic ve Finsku je transparentní, oddělené od ostatních položek. Rozpočet vlády na učebnice a digitální obsah je každým rokem projednáván ministerstvem školství s představiteli privátního sektoru a odborných asociací. Právě každoroční hledání a nalézání shody mezi státem a privátním sektorem je to, co dělá vzdělávání ve Finsku, ale i v dalších vyspělých zemích lepším, než je to naše.

Neaprobovaná výuka v ČR v r. 2021

Zdroj: ČŠI, České školství v mapách, 2022

https://www.csicr.cz/CSICR/media/Prilohy/2022_p%C5%99%C3%ADlohy/Dokumenty/Ceske-skolstvi-v-mapach_everze.pdf

TABULKA 2 | Informace o neaprobované výuce vybraných předmětů na 2. st. ZŠ (v %)

Předmět	Podíl hodin vyučovaných v okresech neaprobovaně (v %)		
	Minimální hodnota	Průměrná hodnota	Maximální hodnota
Anglický jazyk	12,72	32,53	69,67
Český jazyk a literatura	0	10,19	30,59
Dějepis/historie	7,52	21,76	51,16
Fyzika	14,47	35,12	61,97
Hudební výchova	10,81	39,8	83,25
Chemie	6,55	19,76	51,39
Informatika	26,04	55,24	87,18
Matematika	1,2	14,59	50,27
Německý jazyk	10,26	29,59	63
Občanská výchova	24,35	38,81	64,05
Přírodopis/biologie/ekologie	2,93	18,32	51,29
Rodinná výchova	13,16	64,97	100
Tělesná výchova	10,14	27,83	59,69
Výtvarná výchova	26,61	46,41	75,79
Zeměpis/geografie	8,46	27,73	53,96

Pozn.: Předměty jsou řazeny abecedně.

Jakkoli má stát povinnost vyplývající z ústavy zajistit rovný přístup ke vzdělání všem občanům bez rozdílu, je zjevné, že není schopen přes poměrně rychlé zvyšování mezd pedagogů zajistit ve všech regionech stejnou úroveň výuky. V případě pravidelné obměny vzdělávacích materiálů by stát každému žákovi v každé škole ve všech regionech a v každém školním roce garantoval jistotu kvality vzdělávání minimálně ve formě státem certifikovaných (schválených) moderních učebnic.

Důležitost učebnice jako stabilizujícího prvku ve výuce je pro žáky samozřejmě o to významnější, čím častější je výuka neaprobovaným vyučujícím. V některých okresech je výuka v některých předmětech zajišťována z více než poloviny neaprobovaně.

Nabízí se tak otázka: Lze s ohledem na reálnou aprobovanost výuky implementovat nové metody výuky směřující k jiným cílům – obecně ke gramotnostem a dovednostem – s učebnicemi starými 20 let?